

DOI:<http://dx.doi.org/10.31558/2307-2296.2019.1.9>

УДК 005.52:347.453:631.16

Рязанцева Ю. І. магістр Вінницький національний аграрний університет

Томчук О.Ф., к.е.н., доцент, Вінницький національний аграрний університет

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ОРЕНДНИХ ОПЕРАЦІЙ НА ФІНАНСОВИЙ СТАН ТА ФІНАНСОВИЙ РЕЗУЛЬТАТ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В статті досліджено теоретичні питання про вплив операцій з оренди основних засобів на фінансово-економічні показники діяльності підприємства, обґрунтовано необхідність отримання основних засобів за умов оренди, розглянуто проект моделі комплексного аналізу орендованих основних засобів. Розглянуто формування загальної моделі аналізу оренди основних засобів. Проаналізовано орендовані основні засоби та їхній вплив на фінансовий результат підприємства. Адже передана в оренду частина основних засобів приносить додатковий дохід, що у своє чергу впливає на підвищення фондівіддачі та на фінансовий результат підприємства. Також розглянуто основні резерви підвищення ефективності використання основних засобів. Тому що, на сьогодні величина й ефективність орендованих основних засобів, їх технічний стан значною мірою зумовлюють зміни обсягів виробленої продукції.

Ключові слова: фінансовий стан, фінансовий результат, оренда, орендні операції, основні засоби.

Рис. 1, Літ. 5

Riazanceva Y., Tomchuk E.

ANALYSIS OF THE IMPACT OF RENTAL OPERATIONS ON THE FINANCIAL STATUS AND THE FINANCIAL RESULT OF THE ACTIVITY OF THE ENTERPRISE

The article investigates theoretical issues about the impact of leasing fixed assets on the financial and economic performance of the enterprise, substantiates the need to obtain fixed assets under lease terms, discusses the model of a comprehensive analysis of leased fixed assets. Formation of the general model of analysis of rent of fixed assets is considered. Leased assets and their impact on the financial performance of the enterprise are analyzed. After all, the leased part of the fixed assets generates additional income, which in turn affects the increase of financial return and the financial result of the enterprise. The main reserves for improving the efficiency of use of fixed assets are also considered. Because, today, the size and efficiency of leased fixed assets, their technical condition is largely caused by changes in production volumes.

Keywords: financial condition, financial result, lease, lease operations, fixed assets.

Рязанцева Ю. И., Томчук Е. Ф.

АНАЛИЗ ВЛИЯНИЯ АРЕНДНЫХ ОПЕРАЦИЙ НА ФИНАНСОВОЕ СОСТОЯНИЕ И ФИНАНСОВЫЙ РЕЗУЛЬТАТ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье исследованы теоретические вопросы влияния операций по аренде основных средств на финансово-экономические показатели деятельности предприятия, обоснована необходимость получения основных средств на условиях аренды, рассмотрен проект модели комплексного анализа арендованных основных средств. Рассмотрено формирование общей модели анализа аренды основных средств. Проанализированы

арендованные основные средства и их влияние на финансовый результат предприятия. Ведь переданная в аренду часть основных средств приносит дополнительный доход, что, в свою очередь влияет на повышение фондоотдачи и на финансовый результат предприятия. Также рассмотрены основные резервы повышения эффективности использования основных средств. Потому что, на сегодня величина и эффективность арендованных основных средств, их техническое состояние в значительной степени определяют изменения объемов производимой продукции.

Ключевые слова: финансовое состояние, финансовый результат, аренда, арендные операции, основные средства.

Постановка проблеми. У сучасних умовах функціонування підприємств зростає актуальність питань, пов'язаних зі всебічною оцінкою фінансового стану, визначенням складових, які мають на нього найсуттєвіший вплив, і фінансових результатів діяльності підприємства. Серед найважливіших факторів збільшення обсягів виробництва та реалізації товарів, робіт, послуг є забезпеченість підприємств основними засобами у необхідній кількості й асортименті та повніше їх використання. Оренда відіграє важливу роль у забезпеченні раціонального та ефективного використання об'єктів основних засобів. Окрім цього, завдяки їхній передачі в користування зацікавлених суб'єктів, орендодавець має можливість вирішувати проблеми, які полягають у необхідності оновлення існуючої матеріально-технічної бази, що в контексті швидкого морального старіння основних засобів і потреби їхнього оновлення є надзвичайно актуальним. Проте наразі розвиток орендних відносин відбувається в умовах невирішеності багатьох питань, у тому числі, у частині нормативно-правового забезпечення та оподаткування. Незважаючи на те, що у вітчизняному законодавстві регулюванню орендних відносин приділено достатньо уваги, частина питань, пов'язаних зі здійсненням орендних операцій, залишається дискусійною та знаходиться в полі зору вітчизняних дослідників.

Аналіз останніх досліджень і результатів. Незважаючи на те, що питання дослідження фінансово-економічного стану підприємства висвітлено у працях багатьох як вітчизняних, так і зарубіжних учених, не існує загальноприйнятої думки з приводу чіткого визначення сутності цього поняття. У своїх роботах М.Я. Коробов підкреслює, що «фінансовий стан підприємства – це складна, інтегрована за багатьма показниками характеристика якості його діяльності. Фінансовий стан підприємства можна визначити як міру забезпеченості підприємства необхідними фінансовими ресурсами і ступінь раціональності їх розміщення для здійснення ефективної господарської діяльності та своєчасних грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями» [1, с.378].

Доволі суперечливим є визначення фінансового стану підприємства, що наводять М.Г. Чумаченко й інші автори. На їх думку, фінансовий стан підприємства – це показник його фінансової конкурентоспроможності, тобто кредитоспроможності, платоспроможності, виконання зобов'язань перед державою та іншими підприємствами. Виходимо з поняття, що фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів [2, с.562].

Фінансовий стан підприємства залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності. Тому на нього впливають усі вище згадані види діяльності підприємства. Передовсім на фінансовому стані підприємства позитивно позначаються безперебійне виробництво і реалізація високоякісної продукції.

Як правило, чим вищі показники обсягу виробництва і реалізації продукції, робіт, послуг і нижча їх собівартість, то вища прибутковість підприємства, що позитивно впливає на його фінансовий стан. Збій виробничих процесів, відповідно природно-кліматичних умов в сільському господарстві, погіршення якості продукції, труднощі з її реалізацією призводять до зменшення надходження коштів на рахунки підприємства, в результаті чого погіршується його платоспроможність. Існує і зворотний зв'язок, оскільки брак коштів може призвести до перебоїв у забезпеченні матеріальними ресурсами, а отже у виробничому процесі.

Фінансова діяльність підприємства має бути спрямована на забезпечення систематичного надходження й ефективного використання фінансових ресурсів, дотримання розрахункової і кредитної дисципліни, досягнення раціонального співвідношення власних і залучених коштів, фінансової стійкості з метою ефективного функціонування підприємства. Саме цим зумовлюється необхідність і практична значущість систематичної оцінки фінансового стану підприємства, якій належить суттєва роль у забезпеченні його стабільного фінансового стану. Фінансовий стан - це одна з найважливіших характеристик діяльності кожного підприємства.

Тому метою оцінки фінансового стану підприємства є пошук резервів підвищення рентабельності виробництва і зміцнення комерційного розрахунку як основи стабільної роботи підприємства і виконання ним зобов'язань перед бюджетом, кредиторами та іншими установами[4]. Фінансова діяльність будь-якого підприємства має бути спрямована на забезпечення систематичного надходження й ефективного використання фінансових ресурсів, дотримання розрахункової та кредитної дисципліни, досягнення раціонального співвідношення власних і залучених коштів, фінансової стійкості з метою ефективного функціонування підприємства, що дозволить поліпшувати фінансовий стан суб'єкта господарювання.

Виділення не вирішених частин загальної проблеми. Водночас, з огляду на сучасні дослідження щодо аналізу впливу орендних операцій на фінансовий стан та фінансовий результат підприємства, з боку науковців уваги приділено недостатньо.

Метою статті є дослідження впливу операцій оренди на фінансовий стан та результати діяльності підприємства й формування загальної моделі аналізу оренди основних засобів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансовий стан підприємства залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності. Існує і зворотний зв'язок, оскільки брак коштів може призвести до перебоїв у забезпеченні матеріальними ресурсами, а отже, у виробничому процесі. Фінансовий результат це приріст (прибуток) або зменшення (збиток) вартості власного капіталу підприємства, що утворюється в процесі його підприємницької діяльності за звітний період.

Оренда (від лат. *arendare* - віддавати в борг) - це наймання або здача майна, оформлені договором, відповідно до якого одна сторона - власник майна - надає його за певну плату в тимчасове користування іншій стороні – орендарю [3].

В Україні, відповідно до чинного законодавства, під орендною операцією розуміють господарську операцію суб'єкта підприємницької діяльності (орендодавця), що передбачає передачу права користування матеріальними цінностями іншому суб'єкту підприємницької діяльності (орендарю) на платній основі та на певний строк. При цьому об'єктом орендних відносин є матеріальні цінності, що входять до складу основних засобів (фондів) підприємства, за винятком тих, первісна вартість яких погашається протягом одного виробничого циклу. Оренда як один із способів фінансування господарської

діяльності дуже поширена в економічно розвинених країнах. У випадку, якщо фізичній чи юридичній особі бракує вільних обігових коштів, вона може використати такий спосіб фінансування господарської діяльності як оренда.

Важливу роль у реформуванні відносин власності, підвищенні ефективності використання основних засобів та забезпеченні розвитку підприємництва в Україні відіграє оренда. Ефективне ведення господарської діяльності незалежно від форми її організації вимагає значного стартового капіталу, одноразового вилучення з обороту значних фінансових ресурсів. Завдяки оренді в господарський оборот залучаються основні засоби, власники яких з різних причин не можуть або ж не хочуть використовувати їх за прямим призначенням. Надання в оренду основних засобів досить часто є одним зі способів реанімації підприємства: нові ідеї, інвестиції, грамотний менеджмент дають змогу вивести виробництво на достойний економічний рівень і поліпшити соціальні показники. Крім того, за час оренди підприємства здійснюють ремонт, отже підтримують належний стан майна (зокрема, державного), що вигідно для балансоутримувача. У зв'язку з розширенням функцій та значення ефективного використання основних засобів у ринкових умовах господарювання, звертається особлива увага на дослідження таких об'єктів обліку, як орендні платежі. Такі показники, як рівень і розмір орендної плати, рівень доходу і вплив через орендну плату взаємопов'язані та здійснюють вагомий вплив на ефективність виробництва, його інтенсивність дохідність.

Очевидно, що одним з актуальних питань на сьогодні є переваги та недоліки різних способів фінансування необоротних активів підприємства. Порівняно з іншими способами фінансування оренда стосовно впливу на фінансовий стан та інші показники фінансово-господарської діяльності має ряд суттєвих переваг і недоліків. Зокрема, до недоліків орендної плати можна віднести:

- 1) втрату податкової знижки на амортизаційні відрахування, оскільки орендар, на відміну від покупця, не може нараховувати знос на основні засоби;
- 2) зростання собівартості продукції, це пов'язано з тим, що розмір орендної плати зазвичай набагато більший, ніж розмір амортизаційних відрахувань.
- 3) недоотримання доходу у формі ліквідаційної вартості основних засобів.

Перевагами оренди порівняно з іншими способами фінансування необоротних активів підприємства є: 1) оренда виступає прямим договором, згідно з яким орендодавець прямо задіяний у фінансуванні необхідних орендарю основних засобів. 2) орендар перекладає ризик того, що основні засоби застаріють, на орендодавця; 3) оренда, на відміну від покупки, не вимагає великих початкових інвестицій.

Важливою складовою подальшої діяльності підприємств повинне стати збільшення обсягів орендованих основних засобів з метою забезпечення поліпшення їх стану. З іншого боку, окремі підприємства матимуть можливість віддати в оренду ту частину основних засобів, яка не використовується на цей момент, але перебуває на балансі підприємства і значно знижує показники фондовіддачі.

З метою виявлення взаємозв'язку між наявністю орендованого обладнання та показниками, що характеризують ефективність його використання, а відтак впливають на фінансовий стан підприємства. Забезпечення певних темпів розвитку і підвищення ефективності виробництва можливе за умови інтенсифікації відтворення та ліпшого використання діючої матеріально-технічної бази підприємства. Ці процеси, з одного боку, сприяють постійному підтримуванню належного технічного рівня кожного підприємства, а з іншого – дають змогу збільшувати обсяг виробництва продукції без додаткових інвестиційних ресурсів, знижувати собівартість виробів за рахунок скорочення питомої амортизації й витрат на обслуговування виробництва та його управління, підвищувати фондовіддачу і прибутковість. Відомо, що стан підприємства значною мірою

обумовлюється його виробничою діяльністю. Тому, аналізуючи господарську діяльність підприємства, необхідно оцінювати його виробничий потенціал, наявність та ефективність використання основних засобів. На сьогодні величина й ефективність орендованих основних засобів, їх технічний стан значною мірою зумовлюють зміни обсягів виробленої продукції. Проте, незважаючи на існуючий інтерес до аналізу основних засобів, залишаються не розробленими питання послідовності та методики оцінювання саме орендованих засобів. У цілому, послідовність проведення комплексного аналізу орендованих основних засобів повинна включати оцінку наявності, стану, ефективності використання орендованих основних засобів та аналіз впливу рівня їх використання на основні показники діяльності підприємства (рис.1.)

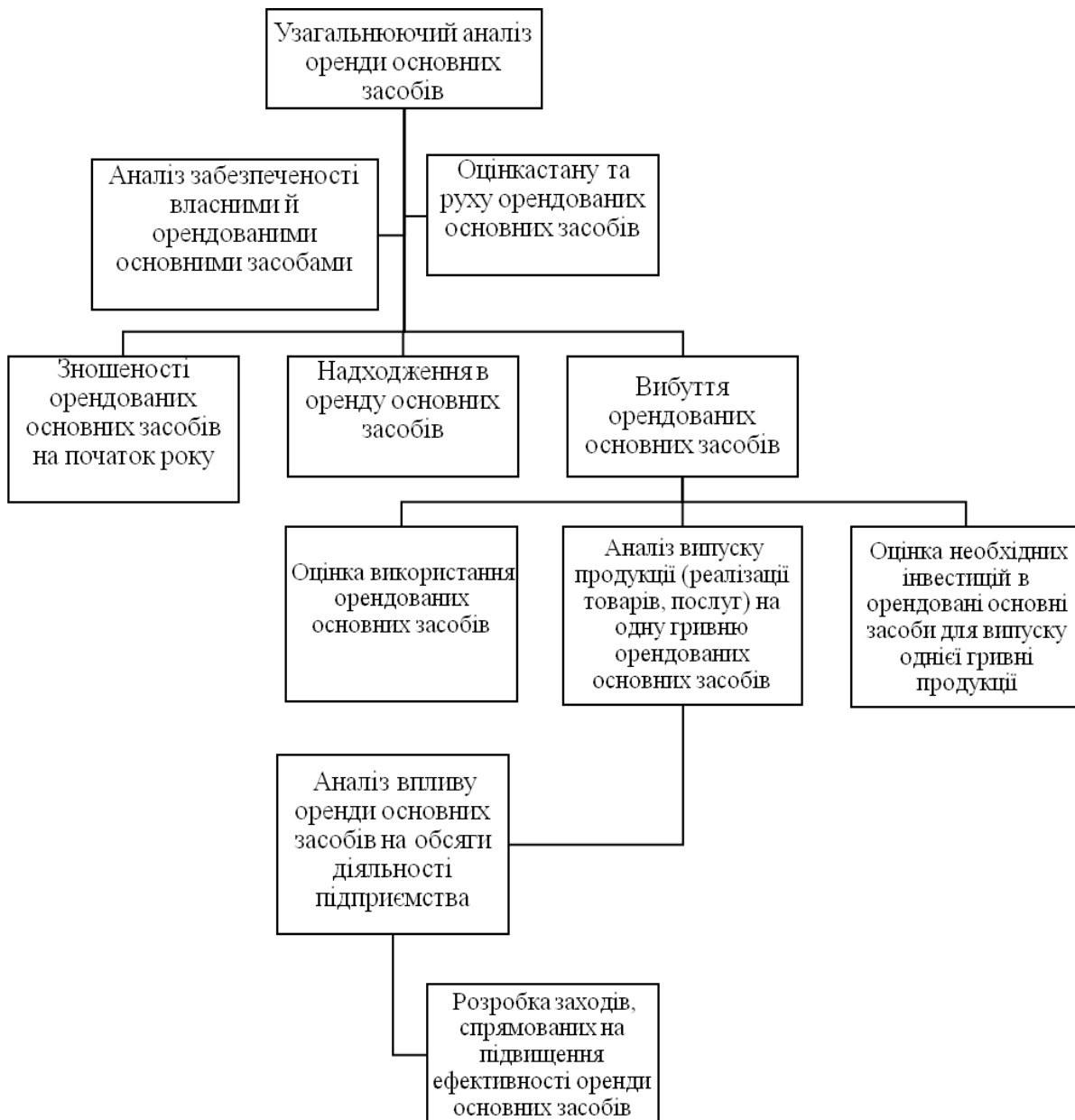

Рисунок 1 - Послідовність проведення аналізу орендованих основних засобів [3,с.215]

Одержання основних засобів на правах оренди дещо можна порівняти з отриманням позики, адже оренда базується на тих же принципах строковості, платності, зворотності. Доцільність залучення позикових коштів дозволяє оцінити ефект фінансового важеля, що характеризує приріст рентабельності власних коштів за рахунок використання залучених коштів, незважаючи на необхідність поліпшення стану основних засобів, відмітимо, що збільшення вартості основних засобів за рахунок позикових коштів буде позитивно впливати на рентабельність капіталу та прибутковість діяльності. Залучення позикових коштів є складовою фінансової діяльності та обумовлюється об'єктивними причинами: позиковий капітал дозволяє істотно розширити господарську діяльність підприємства, забезпечити більш ефективне використання власного капіталу, прискорити формування різних цільових фондів, і в кінцевому підсумку – підвищити ринкову вартість підприємства. Забезпечення певних темпів розвитку і підвищення ефективності виробництва можливе за умови інтенсифікації (розширення) відтворення та ліпшого використання діючих основних фондів підприємства. Розширене відтворення це безперервно повторюваний процес виробництва економічних благ в збільшених розмірах, тобто процес виробництва, споживання, обігу, обміну та розподілу всієї сукупності послуг та матеріальних благ, які за визначений проміжок часу створені суспільством. Підвищенню ефективності використання виробничих потужностей сприяє також удосконалення структури основних виробничих засобів.

Збільшення активної їх частини до оптимального рівня значно підвищує ефективність використання цих засобів. Резервами підвищення ефективності використання виробничих потужностей підприємства можуть виступати: 1) виведення з експлуатації устаткування, яке є зайвим та неефективно використовується; 2) періодична своєчасна зміна або модернізація основних засобів; 3) запровадження новітніх технологій та інтенсифікація виробничих процесів; 4) освоєння у стислі строки проектних показників, уведення в дію нових технологічних агрегатів, ліній, устаткування.

Здійснення таких заходів дає можливість підвищити показники ефективності використання основних засобів, а відповідно збільшити обсяги виробництва продукції та чистий прибуток від основної діяльності підприємства. Основним резервом підвищення ефективності використання основних засобів є введення в експлуатацію новішого обладнання, отриманого на умовах оренди [5, с.215]. Усю сукупність технічних, організаційних та економічних заходів щодо ліпшого використання основних засобів підприємства можна умовно поділити на дві групи: збільшення екстенсивного завантаження та підвищення інтенсивного навантаження. Екстенсивне поліпшення використання основних засобів і виробничих потужностей передбачає збільшення часу роботи діючого устаткування за календарний період, а також підвищення його питомої ваги у складі всього устаткування, що є на підприємстві.

Невикористання засобів праці знижує можливості приросту виробництва, конкурентоспроможності підприємства, що призводить до прямих втрат засобів праці внаслідок їх фізичного зносу, оскільки після тривалого зберігання устаткування стає непридатним. Тому для одних підприємств отримання основних засобів на правах оренди є чинником, що дозволяє підвищити ефективність їх використання в цілому та поліпшити показники.

Висновки. Вдосконалення аналізу операцій з оренди основних засобів належить до актуальних і практично важливих наукових завдань, тому що належним чином

врегульована нормативно-правова база, правильна організація та якісне методичне забезпечення аналізу операцій з оренди сприяють належному обліку об'єктів оренди, ефективному контролю за збереженням та їх раціональним використанням. Таким чином, передана в оренду частина основних засобів приносить додатковий дохід, що у свою чергу впливає на підвищення фондовіддачі та на фінансовий результат діяльності підприємства. Показник фондовіддачі тісно пов'язаний з продуктивністю праці і фондоозброєністю праці, яка характеризується вартістю основних фондів, що припадають на одного працівника. Цей показник, як і фондомісткість знаходиться в обернено пропорційній залежності внутрішньо-змінних простоїв обладнання шляхом підвищення якості ремонтного обслуговування обладнання; своєчасного забезпечення основного виробництва робочою силою, сировиною, паливом, напівфабрикатами; скорочення цілоденних простоїв обладнання. Крім того, повинен бути підвищення питомої ваги діючого устаткування в складі всього устаткування, наявного на підприємстві, в тому числі його активної частини, адже вартість основних засобів, які перебувають на балансі підприємства, не змінилась, а доходи, котрі отримує підприємство, використовуючи основні засоби, зросли. Збільшення обсягу орендних операцій дасть можливість забезпечити перехід економіки на інноваційно-інвестиційний тип відтворення, підвищити конкурентоспроможність вітчизняної продукції, збільшити добробут населення. Активізація орендних операцій у багатьох випадках залежить від питань законодавчого характеру, зокрема, методики розрахунку орендних платежів. При цьому вдосконалення методики розрахунку орендної плати сприятиме підвищенню доступності орендних послуг, зниженню їх ціни, що відбудеться за рахунок зростання обсягів оренди і посилення конкуренції.

Отже, можливість здійснення орендних операцій дозволяє підвищити ефективність фінансово-господарської діяльності підприємств, що також є чинником підвищення рівня прибутковості підприємств, і відповідно збільшення надходжень до бюджету у вигляді податків на прибуток підприємств. Встановлено, що не дивлячись на існуючий інтерес до аналізу основних засобів, залишаються не розробленими питання послідовності та методики оцінки саме орендованих засобів. Для формування єдиного підходу щодо дослідження ефективності оренди основних засобів та своєчасного отримання якісних і оперативних результатів запропоновано модель комплексного аналізу.

Література:

1. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: навч. посіб. К. 2000. – 378 с.
2. Верига Ю. А. Аналіз фінансового стану підприємств. Полтава. 1999. – 562 с.
3. «Оренда майна» URL: https://pidruchniki.com/15131219/ekonomika/orenda_mayna/
4. Вільна енциклопедія «Вікіпедія» URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
5. Лебедик Г.В Аналіз впливу операцій з оренди на фінансовий стан: Економіка і регіон № 4 (31) Київ, 2011.С. 215-216